

Etapy brania udziału w rozmowie jeden do jednego

Etap 1: Dziecko nie komunikuje się ani nie bierze udziału w żadnych aktywnościach.

np. pasywnie akceptuje pomoc (np. stoi nieruchomo, podczas gdy ktoś zapina mu kurtkę) i nie podejmuje prób szukania pomocy, wycofuje się do swojego pokoju, gdy przychodzą goście.

Etap 2: Dziecko współpracuje, ale komunikacja jest minimalna.

np. spełnia prośby, które nie są przez niego postrzegane jako zagrożenie lub zbytnia ingerencja w jego osobę (rozdaje karty, podaje przedmioty potrzebne do rysowania, ale nie potrafi naśladować gestów lub wskazywać przedmiotów, jeśli jest o to poproszone); dołącza się do zajęć grupowych "śpiewając" (ruszając ustami) lub wykonując razem z innymi określone ruchy.

Etap 3: Dziecko komunikuje się za pomocą środków wizualnych i niewerbalnych.

np. odpowiada kiwnięciem głowy, wskazuje na różne przedmioty, żeby podać odpowiedź na pytanie czy dokonać wyboru, pisze wiadomości, wykonuje jakąś czynność lub gest, żeby dokończyć zdanie lub przekazać jakąś wiadomość.

POMOST KOMUNIKACYJNY: Dziecko mówi do osoby, z którą rozmawia swobodnie w zasięgu słuchu „nowej” osoby.

Np. mówi do mamy w tym samym pokoju, w którym jest nauczyciel, ciszej lub normalnym głosem dziecko mówi do rodziców lub rodzeństwa w domu przy gościach

---

Etap 4: Dziecko mówi do “nowej” osoby przez osobę z którą swobodnie rozmawia

np. odpowiada na pytania nauczyciela podając odpowiedź rodzicowi lub koledze, bierze udział w zabawach naprzemiennych z rodzicem oraz nauczycielem lub terapeutą (nawet jeśli odpowiada “nowej” osobie to raczej patrzy na rodzica)

Etap 5: Dziecko używa komunikacji poza werbalnej w rozmowie z „nową” osobą

np. głośny śmiech, podaje odgłosy podczas opowiadań, czyta na głos (to nie jest jeszcze rozmowa, jest łatwiejsze niż rozmowa dla osoby które umiemy czytać, mówi „yhy” zamiast „tak”

Etap 6: Dziecko używa pojedynczych słów skierowanych do “nowej” osoby”

np. dziecko bierze udział w naprzemiennym mówieniu jednego wyrazu podczas gry, odpowiada na proste pytania/zaczepki, kiedy nie ma rodzica, podaje minimalne ilości informacji

Etap 7: Dziecko używa zdań skierowanych do “nowej” osoby

np. mówi zdaniami podczas ustrukturyzowanych zajęć bez obecności rodzica, odpowiada na pytania całym zdaniem lub wyrażeniem nie zawsze inicjuje poza czasem określonym przez daną aktywność

Na tym etapie bardzo ważne jest wyprowadzenie rodzica, jeśli nadal jest obecny, nawet jeśli tylko na początku (jeśli rodzic jest nadal obecny liczymy to jako etap 4).

GENERALIZACJA: Możesz teraz wprowadzać inne dzieci albo powtarzać te same zadania w innych miejscach.

Etap 8: Dziecko rozmawia swobodnie z “nową” osobą

Np.. swobodna rozmowa dwukierunkowa w sytuacji, kiedy nikt inny nie słucha, podawanie różnych informacji, ale zadawanie pytań i proszenie o pomoc nadal mogą być utrudnione.

Źródło: The Selective Mutism Resource Manual (2016), Maggie Johnson & Alison Wintgens, Speechmark Publishing Ltd.

Etapy brania udziału w rozmowie jeden do jednego – planowanie działań

Etap	Opis:	Cele:
1	Brak komunikacji, oraz brak udziału	Dla dziecka: <ul style="list-style-type: none"> • Obserwuj koordynatora jak pokazuje gry i zabawy • Nie czuj presji i ciesz się na kolejne spotkanie
2	Udział, ale bez komunikacji.	<ul style="list-style-type: none"> • Branie udziału w zadaniach wybranych przez koordynatora, postępowanie zgodnie z sugestiami koordynatora dotyczącymi wykonania zadania • Branie udziału na zmianę z koordynatorem
3	Komunikacja bez mówienia	<ul style="list-style-type: none"> • use gesture intentionally, in order to communicate (mime, nod, shake head, point, smile) • demonstrate knowledge, e.g. point to pictures on request
4	Komunikacja przez kolegę lub rodzica	<ul style="list-style-type: none"> • mówienie do najbliższej rodziny lub kolegi, pozwolenie koordynatorowi na wejście do pokoju i branie udziału w zabawach naprzemiennych • Odpowiadanie na pytania powtórzone przez kolegę lub rodzica
5	Używanie głosu z koordynatorem w określonym środowisku	<ul style="list-style-type: none"> • Produkowanie dźwięków za pomocą instrumentów lub ciała • Dźwięki pozawerbalne w obecności koordynatora (śmiech, kazoo, głoski na początku szeptane, a potem głośne) • Głośne czytanie* (pewny siebie czytelnik) • read aloud* (confident readers)
6	Używanie pojedynczych słów* z koordynatorem	<ul style="list-style-type: none"> • używanie pojedynczych słów słyszalnym głosem w ustrukturyzowanej aktywności (np. podając odpowiedź na pytanie)
7	Używanie zdań* z koordynatorem	<ul style="list-style-type: none"> • używanie zdań słyszalnym głosem z odpowiednim kontaktem wzrokowym w ustrukturyzowanej aktywności (np. podając odpowiedź lub zadawanie pytań) • wyprowadzić rodzica, jeśli nadal jest obecny • rozpocząć generalizację do innych osób i miejsc
8	Mowa łączona z koordynatorem	<ul style="list-style-type: none"> • używanie kilku połączonych zdań w ustrukturyzowanej aktywności podając koordynatorowi instrukcje, zidentyfikując przedmiot lub opowiadając coś • udział w niezaplanowanych zajęciach (np. załowańanie kogoś) • participate in an unstructured adult-led conversation • spontaniczne komentarze z koordynatorem

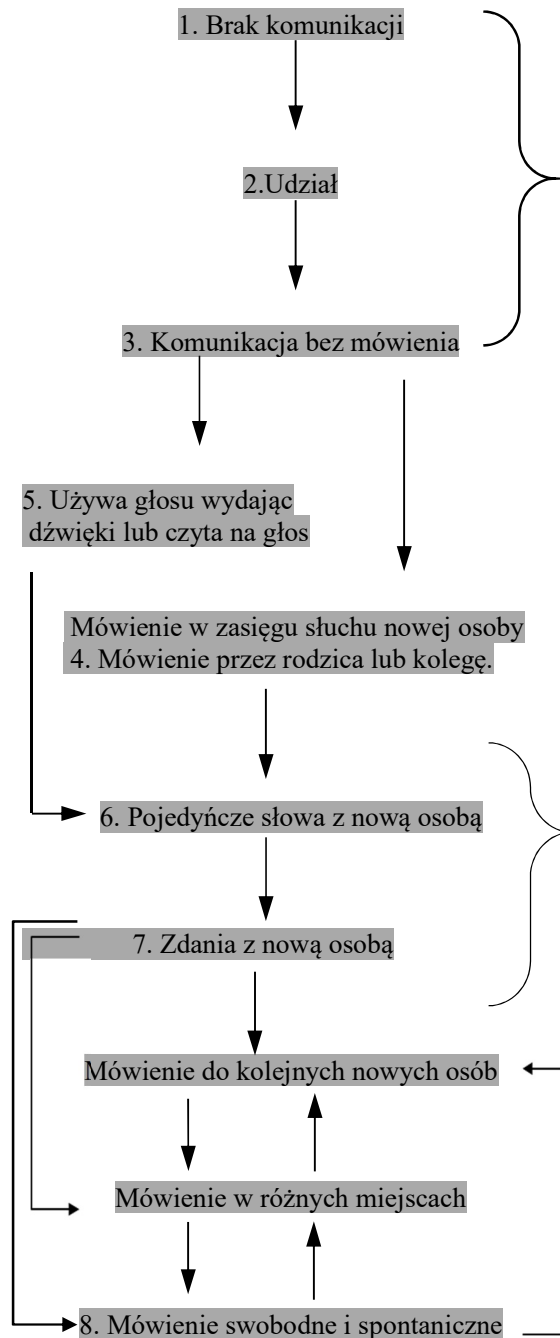
* Głośne czytanie jest łatwiejsze dla wprawnego czytelnika niż “rozmowa” (odpowiadanie na pytania, nazywanie obrazków, zadawanie pytań w ustrukturyzowanych grach)

** Bardzo cichy głos może być początkowo akceptowany, bo dziecko zacznie mówić głośniej, jeśli nabierze pewności siebie. W formalnym programie “sliding-in” szept nie powinien być ustalony jako cel lub akceptowany jako zaliczone zadanie, bo może być nawykiem trudnym do zmiany.

Wyznaczony dorosły lub koordynator powinien spędzić z dzieckiem 3-5 sesji tygodniowo jeden do jeden i pracować osiągając kolejne cele w sposób nieformalny (nawiązanie relacji i stopniowe wprowadzanie pytań przez zabawę lub wspólną aktywność) albo formalnie (program małych kroków)

Ogólny postępowanie w kierunku swobodnego mówienia

Etap komunikacji jeden do jeden

Zastosowanie w programie interwencyjnym

Zacznij program od sprawdzenia czynników podtrzymujących milczenie bardziej niż komunikację i zaplanuj zmiany. Powozmawiaj z dzieckiem o problemie i o kolejnych krokach.

Nawiązanie relacji i bezpośrednia praca z koordynatorem.

Jeśli możliwe wykorzystaj rodzica lub inną osobę, z którą dziecko rozmawia, aby dziecko zaczęło tolerować obecność koordynatora podczas zajęć wymagających mówienia.

Rozmawianie z koordynatorem

Koordinator wprowadza nowe osoby do tego samego środowiska (i przekazuje kolejnemu koordinatorowi, jeśli jest to właściwe)
Stopniowo zwiększa wielkość grupy.

Powtarzanie aktywności w różnych miejscach z tą samą osobą lub grupą. Stopniowo wprowadzając osoby, w tle oraz obcych.

Praca nad spontaniczną mową i generalizacją do klasy i środowiska

N.B. Podejmując aktywności wymagające mówienia, stopniowo przechodź od niskiego ryzyka komunikacyjnego do wysokiego (niskie = znany obszar, proste lub ustrukturyzowane zajęcia, brak ryzyka błędu; wysokie = nowy/trudny obszar, rozmowy społeczne, wyrwanie do odpowiedzi, mówienie przy innych osobach).

Osoby z którymi dziecko rozmawia nie zawsze są dostępne, aby wspierać program, wtedy trzeba zastosować alternatywne strategie takie jak nagrywanie głosu, które pomogą dziecku przygotować na prawdziwą rozmowę.